

บทคัดย่อ

T 137907

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยั้ง ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอท่าฉาง กิ่งอำเภอวิภาวดี อำเภอคีรีรัฐนิคม อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควนแม่ยายหม่อน อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ทิศใต้ติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง ทิศตะวันออกติดต่อกับอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสงและ อุทยานแห่งชาติเขาสก ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2535 ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีพื้นที่ 305,000 ไร่

การศึกษาด้านการสำรวจข้อมูลจากระยะไกลร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดทำแผนที่สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแนวกันชนระหว่างปี พ.ศ. 2535 และปี พ.ศ. 2544 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ลดลง 42.03 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,266.22 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.99 ของพื้นที่ศึกษา โดยพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม 39.32 ตารางกิโลเมตร หรือ 24,574.19 ไร่ ส่วนภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีพื้นที่ป่าไม้ลดลง 9.67 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,045.29 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.97 ของพื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยพื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนสภาพไปเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมสภาพ 0.33 ตารางกิโลเมตร หรือ 206.83 ไร่ และพื้นที่เกษตรกรรม 9.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,838.46 ไร่ โดยพืชเกษตรที่ปลูกส่วนใหญ่ได้แก่ ข้างพารา ไม้ยืนต้นและไม้ผล และปาล์มน้ำมัน

การสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรที่อาศัยในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแนวกันชน พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 55.90 ไร่ ส่วนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านตามแนวกันชนมีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 35.30-53.70 ไร่ ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรและไม่มียาชีพรอง รายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแนวกันชนเท่ากับ 105,340.50 และ 79,824-145,114.20 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนรายจ่ายรวมเฉลี่ยของครัวเรือนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแนวกันชนเท่ากับ 118,384.70 และ 83,058.40-140,150.50 บาทต่อครัวเรือนตามลำดับ รายจ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการลงทุนทำการเกษตร ร้อยละ 77 ของครัวเรือนมีหนี้สิน และส่วนใหญ่กู้จากกองทุนหมู่บ้าน และ ธ.ก.ส.

ครอบครัวส่วนใหญ่มีสมาชิก 4-6 คน นับถือศาสนาพุทธ มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ และไม่พบชนกลุ่มน้อยอาศัยในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ราษฎรของหมู่บ้านในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 11.3 ปี ส่วนตามแนวกันชนตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 14.2-27.8 ปี และย้ายมาเพื่อหาที่ดินทำกินเป็นหลัก

มีราษฎรในพื้นที่ศึกษาร้อยละ 65.30 คิดจะเข้าไปบุกรุกป่าเพิ่มอีกใน 5-10 ปีข้างหน้า และร้อยละ 45.10 ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากพอใจกับสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

การศึกษาการแพร่กระจายและการวิเคราะห์ที่ดินที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมต่อสัตว์ป่าที่มีคุณสมบัติเป็น Keystone หรือ Indicator ได้แก่ ค่าง (ค่างแว่นถิ่นใต้ และค่างดำ) ชะนีมือขาว นาก (นากใหญ่หัวปลาดุก หรือ นากจุกขน นากใหญ่ขนเรียบ และนากเล็กเล็บสั้น) หมี (หมีควาย และหมีคน) เสือโคร่ง ช้าง หมูป่า กวางป่า กระต๊อง และกลุ่มนกเงือก (นกกก นกเงือกกรามช้าง นกชนหิน นกเงือกปากดำ นกเงือกดำ และนกเงือก

หัวงอก) ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการในระหว่างเดือนตุลาคม 2544 ถึงเดือนสิงหาคม 2545 เป็นเวลา 11 เดือน โดยวิธีการสำรวจบนเส้นสำรวจ (line transect) สำรวจตามลำห้วย สำรวจตามโป่ง และสำรวจบริเวณริมฝั่งอ่างเก็บน้ำหรือพื้นที่น้ำเอ่อ จากผลการศึกษาปรากฏว่าไม่พบเสือโคร่งในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ถิ่นที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมต่อสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน ผลปรากฏว่า หมูป่ามีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคิดเป็น 92.52% ของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน รองลงมาคือ นกเงือก ค่างและชะนี มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 92.11% ช้างมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 76.86% เสือโคร่งมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 70.57% กวางป่ามีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 64.75% สมเสร็จมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 56.25% กระทิงมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 55.89% นากมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 10.17% หมิมมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมคิดเป็น 1.53% เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของสัตว์ป่าแต่ละชนิดในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยันปรากฏว่า หมูป่า นกเงือก ค่าง และชะนีมีค่ามากที่สุด เนื่องจาก นกเงือก ค่าง และชะนี อาศัยและใช้ประโยชน์ในระดับเรือนยอดของต้นไม้ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน มีสภาพเป็นป่าดงดิบชื้นใหญ่ ต้นไม้มีเรือนยอดติดกันทำให้สัตว์ทั้ง 3 ชนิดสามารถกระจายได้ทั่วพื้นที่ ช้าง สมเสร็จ กระทิง และกวางป่า มีค่าปานกลาง เนื่องจากสัตว์ทั้ง 4 ชนิดอาศัยและหากินบนพื้นดินและพบได้ทุกระดับความสูงของพื้นที่ แต่เนื่องจากอิทธิพลจากปัจจัยมนุษย์ทำให้บางพื้นที่สัตว์ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ นาก และหมิม มีค่าน้อยที่สุด นากเป็นสัตว์ที่อาศัยและหากินอยู่แต่ในแหล่งน้ำทำให้ปัจจัยทางนิเวศเป็นตัวกำหนดให้หากพบได้เฉพาะในแหล่งน้ำในพื้นที่เท่านั้น หมิมเป็นสัตว์ที่หากินและอาศัยอยู่ในพื้นที่สูง มักไม่ทิ้งร่องรอยให้พบทำให้ยากต่อการพบร่องรอย

การศึกษาสังคมพืชในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองยัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 เดือนเมษายน 2545 ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวางแปลงแบบ releve method โดยวางแปลงขนาด 20 x 50 ตารางเมตร สังคมพืชละ 3 แปลง เพื่อศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของชนิดพันธุ์พืช จากการศึกษาได้แบ่งชนิดของสังคมพืชเป็น 2 ชนิด คือ สังคมพืชป่าดิบชื้น พบได้ตั้งแต่ความสูงเกิน 100 เมตร จากระดับน้ำทะเลขึ้นไป มีพื้นที่เป็นส่วนมากของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและสังคมพืชป่าดิบแล้ง พบกระจายเป็นกลุ่มขนาดเล็กตามเนินเขาเตี้ย ๆ นอกจากนั้นยังพบป่าเสื่อมโทรมที่กำลังอยู่ในช่วงของการทดแทน พบเป็นพื้นที่ส่วนน้อยตามขอบของแนวเขต

Abstract

TE 137907

Khlong Yun Wildlife Sanctuary is located in Tha Chang District, Wiphawadi Sub-District, Khiri Ratthanikhom District and Ban Takhun District of Surat Thani Province. Khlong Yun is surrounded by Khuan Mae yai Mon and Khang Khruang in the north, Khlong Saeng in the south, Khrang Khruang in the east, Khlong Nakha, Khlong Saeng and Khao Sok in the west. The Sanctuary has been proclaimed by Royal Decree and enacted in the Royal Gazette on January 13rd, 1992. It covers the total area of 305,000 Rais (488 square kilometers)

The study of remotely sensed data with geographic information system for creating the land use change map located within the sanctuary and its buffer zone have been monitored and compared between 1992 and 2001. It revealed that the forest area had been decreased by 42.03 square kilometers or 26,266.62 rais or 2.99% of the studied area. A considerable amount of the forest area had been converted mostly into agricultural land of 39.32 square kilometers or 24,574.19 rais. In addition, inside the sanctuary, the forest area had been decreased by 9.67 square kilometers or 6,045.29 rais or 1.97% of a sanctuary's area and had been changed to degraded forest area of 0.33 square kilometers or 206.83 rais and agricultural land of 9.34 square kilometers or 5,838.46 rais. The agricultural land is mainly composed of rubber trees, mixed orchards and oil palm.

A survey of socio-economic characteristics of the villagers living in the Sanctuary and the buffer zone showed that or each households living in the Sanctuary and the buffer zone occupied average 55.9 and 35.30-53.70 rai respectively. Most villagers earned their income from agriculture. The average total income were 105,340.50 and 79,824-145,114.20 baht per household per year for those living in the Sanctuary and the buffer zone, respectively. The average total expenditures were 118,384.70 and 83,058.40 - 140,150.50 baht per household per year for those living in the Sanctuary and the buffer zone, respectively. Household expenditures were mainly for living and the proportion of income allocated for farm production was small. Seventy seven percent of the household had debt and most borrowed form the Village Fund and the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives.

Most households had 4-6 members, who are Buddhist and their educational level are low. There is no minority group living in the Sanctuary. The villagers living in the Sanctuary had settled for 11.3 years on average while those in the buffer zone had settled for 14.2-27.8 years. The major purpose of their settlement in the Sanctuary was to find more land for agricultural production.

Around 65 percent of the villagers studied may encroach more forest land in the next 5-10 years while 45.10 percent are satisfied with the present land use, therefore there will not be a major land use change expect presently.

The study of the wildlife distribution and habitat suitability was carried in Khlong Yun Wildlife Sanctuary, Suratthani Province, for 11 months, during October 2001 to August 2002. The wildlife species selected based on being keystone or indicator species include Langur [Dusky langur (*Semnopithecus obscurus*) and Banded langur (*Presbytis melalophos*)], White-hand gibbon (*Hylobates lar*), Otter [Hairy-nosed otter (*Lutra sumatrana*), Smooth-coated otter (*L. perspicillata*) and Oriental small-clawed otter, (*Aonyx cinerea*)] Bear [Asiatic black bear (*Selenarctos thibetanus*) and Malayan sun bear (*Helarctos malayanus*)] Indo-chinese tiger (*Panthera tigris*), Asian elephant (*Elephas maximus*), Wild boar, Common wild pig (*Sus scrofa*), Sambar deer (*Cervus unicolor*), Gaur (*Bos gaurus*) and Hornbill [Great hornbill (*Buceros bicornis*), Wreathed hornbill (*Aceros undulatus*), Helmeted hornbill (*B. vigil*), Bushy-crested hornbill (*Anarrhinus galeritus*), Black hornbill (*Anthracoceros malayanus*) and White-crowned hornbill (*Aceros comatus*)]. The survey are investigated on streams, saltlicks, and reservoir banks.

Wildlife habitat suitability analysis in Khlong Yun Wildlife Sanctuary was revealed that, compared to other species, suitable habitat for wild boars was the largest with an area of 92.52 % of the wildlife sanctuary. The rest of the species and percentage of suitable habitat per sanctuary area shown in parenthesis include Hornbills langurs and Gibbons (92.11%), Elephants (76.86%), Tigers (70.57%) Sambars (64.75%), Tapirs (56.25%), Guars (55.89%), Otters (10.17%) and Bears (1.53%). From the percentages of suitable habitats, it was clear that the forest area of Khlong Yan Wildlife Sanctuary was most suitable for wild boars, hornbills, langurs, and gibbon. Hornbills, langurs, and gibbon are all canopy dwelling species. These species were benefited from the large evergreen forest tracts remaining in the sanctuary. The areas of suitable habitats of elephants, tapirs, gaurs and sambars were considered intermediate probably because of human impacts limiting their habitat suitability. Otters and bears had smallest suitable habitat. Otters were limited to the habitat near streams. Bears used high elevation habitat and rarely left detectable tracks. There was no tiger found during the survey.

A study of plant community in Khlong-Yun Wildlife Sanctuary, Surat Thani province was conducted by the releve method from December 2001 to April 2002. Three 20m x50 m temporary sample plots were set up on each forest types for studying plant community structure and species composition. The plant community in Khlong-Yun Wildlife Sanctuary was classified into 2 forest types: the first type is Evergreen forest and the second type is Dry evergreen forest. Most forest type in this area is the Evergreen forest usually found from 100 m, msl. Upward and a little patch of some area is Dry evergreen forest. The secondary forest can be found in narrow strip at the edge of the study area.